

بنه مایین هه‌فکاری و گریمانین پیشه‌کی د پروسا ناخفتنی دا

م. سه‌لوا فه‌ریق سالح

زانکویا زاخو / فاکولتیا زانستی مروفایه‌تی / پشکا زمانی کوردی

ئه‌ف بنه‌مایه جوره‌کی تایبه‌تی و سه‌ره‌نجر اکیشی په‌یوه‌ندی یه‌ کو ب بنه‌مایین هه‌فکاری (Cooperative principle) بنا‌ف و ده‌نگه و ژ به‌ر هندی ب‌قی نا‌قی هاتیه‌ نا‌فکرن کو ئه‌و تشتی ده‌یته‌ باسکرن پیوه‌نده ب‌وی راستیی هه‌یه‌ ئه‌وا کو ناخفتن‌کهر و گوهدار د دان و ستاندنی دا ب شیوه‌یه‌کی دوو لایه‌نه‌ ناگه‌ه‌ ژیی هه‌ی و

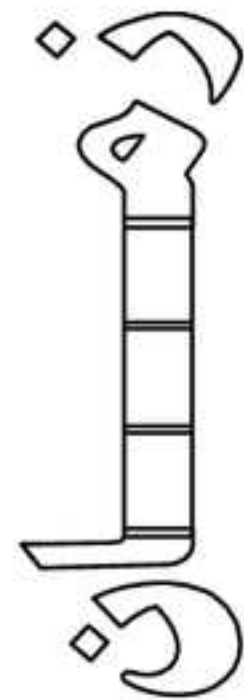

هه‌فکاریا هه‌ف د‌کهن ژ بو‌ باشتر گه‌هاندنا مه‌به‌ستا خوه . ئه‌ف بنه‌مایه ژ لاییی زانایه‌کی فره‌نسی بنا‌قی (پائولو گرایس) ل سالیین هه‌فتیان ژ سه‌دی بیستی هاتینه‌ دانان کو دزقریته‌ وی هزرا فه‌لسه‌فی یال سه‌رده‌می گریکیان، ده‌می نه‌ره‌ستوی داکوکی لسه‌ر لایه‌نی ره‌وانبیژی و هونه‌ری د گوتار خواندنی دا د‌کر. (گروور هادسن: ۲۰۰۴: ۳۷۲).

گرایس ئه‌قی دان و ستاندنا ژیر کونترول ب بنه‌مایین هه‌فکاری نا‌ف د‌کته‌ و بو‌ باشتر گه‌هاندنا قی مه‌به‌ستی چهند بنه‌مایان دیار د‌کته‌ .

مه‌به‌ست ژ هه‌فکاری چیه‌؟

بشیوه‌یه‌کی گشتی گوهدار " دشیته‌ ناخفتن‌کهر بیت و به‌روفازی، که‌واته‌ هه‌ر دوو د ناگه‌هدارن کول ده‌می په‌یوه‌ندی کرنی دا ژ بو‌ تی‌ک‌گه‌هشتنی و گه‌هاندنا په‌یاما خوه

رووگه‌ه

وه‌زیه، پوه‌نی د‌دنه‌ له‌توبین و وه‌ر کیرمان مروفایه‌تی و زانستی

ژماره 1 هه‌فینا ۲۰۱۱

پیتقیه پابه‌ند بن ب هندهك بنه‌مایان، كه‌واته هه‌قکاری دناقبه‌را وان دا دبیته بناغهك ژ بو تیكگه‌هشتنی. (گورر هادسن : ۲۰۰۴ : ۳۷۲)

گرایس دیار دكه‌ت كو وان دان و ستاندنیڤ كو هه‌لگری زانیاریانه پیتقیه پیگیری و گرنگی ب بنه‌مایین هاریکاری بهیته‌دان و به‌رچاقتنا فان هه‌موو بنه‌مایان د ناخافتنا رۆژانه دا دبیته نه‌گه‌ر كو په‌یاما ناخفتنكه‌ری ب باشترین شیوه بگه‌هیت و به‌روقاژی پیگیری نه‌كرن ب هه‌ر ئیك ژ فان بنه‌مایان دبیته نه‌گه‌ری تیكنه‌گه‌هشتنی و په‌یاما ناخافتنكه‌ری ب ته‌واوی ناگه‌هیت. هه‌ر دیسان گرایس دیار دكه‌ت كو پراگماتیک وانیه‌كا ره‌فتاری نینه كو خه‌لكی فیڕ بكه‌ی، به‌لكو هه‌ر كه‌سه‌ك د جفاکی دا ژ بو گه‌هاندنا په‌یاما خو هه‌ول دده‌ت پیگیری ب فان بنه‌مایان بكه‌ت. نه‌ف بنه‌مایه ل دویف ده‌وروبه‌ری ده‌ینه بجه ئینان لی مه‌رج نینه هه‌می گافا نه‌و بجه به‌ین چونکی بجه ئینان و بجه نه‌ئینانا وان گریدای مه‌به‌ستا ناخفتنكه‌ریه ، ته‌ماشه‌ی قی نمونه‌ی بكه‌ن .

ژنكه‌ك ل سه‌ر كورسیكی دناق باخچه‌كی گشتی دا یا روینشتی و سه‌یه‌كی مه‌زن پیچه‌كی ویتقه‌تر ژ وی خو دریتز كریه، زه‌لامه‌ك ژ ریکی ده‌یت و وان دبینیت زه‌لام ژ ژنكی پرسیار دكه‌ت سه‌یی ته‌ له‌قاندانیت ؟

ژنك د به‌رسقا زه‌لامی دا دبیتز یت : نه‌خیر

زه‌لام خو چه‌مینیت و ده‌ستی خو به‌سه‌ری سه‌ی دا دئینیت خواری دگهل هندی سه‌ له‌قه‌كی دده‌ستی وی دده‌ت زه‌لام ده‌ستی خو دكیشیت و د دبیتز یته ژنكی پا ته‌ گوت سه‌یی من له‌قا نادانیت.

ژنك دبیتز یت : سه‌یی من له‌قا نادانیت لی نه‌فه سه‌یی من نینه سه‌یی من یی ل مالی .

ئیك ژ گرفتین كو بویه نه‌گه‌ری قی ئاریشی دزقریته بو به‌رچاقتنا نه‌گرتنا بنه‌مایي چه‌نداتی واته ژنكی زانیاریین كیمتر ژ پیتقی داینه زه‌لامی و هه‌ر ل ده‌ستپیکي پیتقی بوو ژنكی نه‌ف زانیاریه دا بوو زه‌لامی كو نه‌فه سه‌یی وی نینه. خاله‌كا دی بو هندی دزقریته‌فه كو زه‌لامی گریمانه كریه كو نه‌فه سه‌یی نیژیکی ژنكی یی وی یه نه‌ف گریمانه د بنه‌ره‌ت دا یا خه‌له‌ت بوو و پیتقی بوو هه‌ر ژ ده‌ستپیکي زه‌لامی گوتبایی نه‌فه سه‌یی ته‌یه یان نه ؟ (جورج یول : ۲۰۰۴ : ۵۴-۵۳)

گرایس فان چار بنه‌مایین هاریکاری بو ناخافتنی ده‌ستنیشان دكه‌ت:

بنه‌مایین هه‌قکاری

رووگه‌ه

وه‌ریسه، پوه‌نی دده‌نه فه‌كوبین و وه‌ر كێزین مرۆپه‌تی و زانستی

ژماره 1 هه‌مینه ۲۰۱۱

بنه مایی چونداتی : واته زانیاری ل ئاستی پیتقی بیت و زانیاری کیتمر یان پتر ژ پیتقیاتی نه بیت. (ئ دریان اکماجیان و دیگران : ۲۰۰۳ : ۳۹۴)

کو عاده تی پیتقی زه مانان نه قوول هه می جیه و مه کانان
 ودختی و ده کو شه هسه واری خاوهر ته حویل دکرد ماهی ئازهر
 یه عنی کو دهاته بورجی سه رسال قهت کهس نه دما د مهسکه ن و مال
 (نه حمه دی خانی : ۱۹۸۸ : ۶۲)

دقیری دا دیرا دوویی هه موو زیده یه چونکی د دیراسیی دا باسی سه ری سالی دکهت و دیرا دوویی هه باسی هه مان تشتی دکهت .

دهستید مه بهسته نه ل بهر میر ها گه رده ن و دهست و پی و زنجیر
 (نه حمه دی خانی : ۱۹۸۸ : ۱۹۷)

د نیقه دیره دوویی دا کورت بریه چونکی زانیاری کیتمر ژ نهوا پیتقی، لقییری خوینهر پیتقییه بزقریته قه بو زانیاریین خو نهو ژی (ها گه رده ن و دهست و پی من زنجیر بکه).

بنه مایی چونیه تی (دروستی): پیتقیه زانیاری یا راست و دروست بیت و گومان تیدا نه بیت و نهو تشتی هوین د زانن خه له ته و به لگه پی نینه نه بیژن.

(جورج یول : ۲۰۰۴ : ۵۵)

باجان سورک سترانانا دبیژن

هوزانییت دلغه کهر دبیژن

ئیقاری دبنه زه لاته

زک پان دخوون

(سه مان کوقلی : ۱۹۹۶ : ۶۲)

لقییری ب هاریکاریا دانا سیمایی (+ مرۆڤ) ب باجان سورکان ژ بنه مایی دروستی لادایه .

د روژه کی

خوهشی دچاقی مه دا پهنگن

چاقییت زاروکا دبن زهنگل

(سه مان کوقلی : ۱۹۹۶ : ۹۸)

بنه مایی هه نکاریی
 رووگه ه

وهزیه، پونهی دده نه له کوین و وهر کیرانین مرقابه نی و زانسی

ژماره 1 هه قیئا ۲۰۱۱

لقییری ب هاریکاریا سیمایی (+رهوان) یی پهنگینی ب وی تشتی کو خودان سیمایی (- رهوان) ه واته خوہشی ژ قی بنہمای دہرکہ تیه.

بنہمای پیوہندی : واته نهو زانیاریا کو دہیتہ گوتن پیوہندی ب وی جہی قہ ہہبیت کو تیدا دہیتہ گوتن. واته گریدای پیٹقیاتی و داخوآزا گوہداری بیت . (ئدریان اکماجیان و دیگران : ۲۰۰۳ : ۳۹۴)

شہقی زولمات و دہریایی ژ مہوجان قت خہبر ناییت

شکستی کہشتیا بایی عہجاجی قی شہفق دایی

(مہلایی جزیری : ۱۹۸۲ : ۵)

نیقہ دیرا نیکی خودان سیمایی (+ بیڈہنگی ، - پیل ، + نارامی) یه و نیقہ دیرا دوویی خودن سیمایی (- بیڈہنگی ، + پیل ، - نارامی) یه .

فرندہکی بیبالی یاخیمہ ..

د بالکونا بیزاری دا .. چاقہری رہنگی خوہ مہ

(نزار نورمانی : ۲۰۰۵ : ۳۲)

لقییری فرندہی بخو ہہلگری سیمایی (+ بالہ) لی نهو دبیثیتن بی بال واته سیمایی (- بال) ددہتہ پال فرندہی کو نهقہ ژ ناییت.

بنہمای شیواز : مہبہست نهوہ کو نهو زانیاری یا دہیتہ گوتن یا روہن و ناشکرا بیت و دویر بیت ژ لیلی و واتا قہشارتی .

(جورج یول : ۲۰۰۴ : ۵۵)

حہتتا وہکی کەر نہبی تو نهلحہق

کہنگی دبییہ وہزیری موتلہق

(نحمہدی خانی : ۱۹۸۸ : ۲۲۱)

لقییری (کەر) دوو واته ہہنہ نیکی بناقی گیانہ و ہرہک کو ناقی وی کەرہ یا دوویی مرزقہک کو گوہ لی نہبیت .

ہوستایی نیشقی دل ہہقوت

سہر تا قہدہم ہنگی دسوت

رہمزا (انا الحق) ہر دگوت

بنہمایین ہہکارپی

رووگہ

وہرزیہ، پوہتی ددہنہ قہکوبن و وہر کیرتین مرولاہتی و زانستی

ژمارہ ① ہاشینا ۲۰۱۱

باوهر بکهن مه نسوره دل

(مه لایی جزیری : ۱۹۷۷ : ۲۹۰)

لقیری مه نسوره دل یا روون و ناشکرا نینه واته نه ری دلّی جزیری یی مه نسور و سه رکه فتیه یان ژی دلّی جزیری مه نسوری حه لاجه . واته ل سه ر هه مان بیر و باوهرانه .

ل ده می تاخافتنی دا، تاخفتکه نه بتنی هه ست ب هه بوونا قان بنه مایین هه قکاریی دکه ت، به لکو هه ول دده ت قان بنه میان ب شیوه یه کی دروست بکار بینیت، لی هنده ک جاران هه ست ب لادانا قان بنه میان دکه ت “ دا کو خوه ژ فی چهندی قورتال بکه ت و توشی کی شه یان نه بیت، هنده ک ده سته واژه یان بکار دینیت دا دیار بکه ت کو ناگه هداری قان بنه میانه و دقیت وان بهرچا وهر بگریت . بو نمونه بو هه ر نیک ژ قان

بنه میان هنده ک ده سته واژه یان بکار دینیت . (جورج یول : ۲۰۰۱ : ۱۶۲) وه ک :

- بنه مایی چهن داتی :

نه ز هند دریتز ناکه م ، ناچه دناق هویر کاریان، کورت و کرمانج ... هتد .

بنه مایی چونیه تی : رهنگه نه زی خه له ت بم ، نه ز باوهر ناکه م نه ق تاخافتنه یا راست

بیت ، من یا گو ه لی بووی ... هتد .

بنه مایی پیوه ندی : رهنگه پرسیاره کا نه د جهی خوه دا بیت، من نه قیت بابه تی

بگوهرم ، نه ز نزام نه ق بابته یا گرنگه یان نه ، ... هتد .

بنه مایی شیواز : نه ز نزام بابته تا چهند یا روون و ناشکرایه ، نه ز دلنیا نینم کو

تاخفتنت من یا بهر ناقله ، رهنگه بابته یا نالوز بیت ، لی ... هتد .

گرمایین پیشه کی :

په یفا (Presuppos) گرمایین پیشه کی بریتیه ژ بابته ک کو تاخفتنکه به ری کو

تاخفتنا خوه بیژیت گرمانه دکه ت کو یا هه ی و ل سه ر بناغی نه وی بابته تی، تاخفتنکه

گرماینا خوه دکه ت، کو رهنگه یا دروست یان خه له ت بیت . (دیوید کریستال ۲۰۰۳

: ۳۶۳) . که واته گرمایین پیشه کی پیوه ندن ب وان زانیاریان کو تاخفتنکه یان نقیسه ر ژ

بنه مایین هه قکاریی
رووگه ه

وه رزیه ، پوه تی دده نه له توین
وه ر کیرمین مروقا به تی و زانستی

ژماره 1 هافینا ۲۰۱۱

بهر گرنګ نه بوونا وان يان ژ بهر کو تشته کی سهره تایی و بچوکن شروقه ناکهن و وهک پيشه کيهک ژ زانیاریین بهروخت ژ رسته ی د دانیت“ و گرمانه دهیته کرن کو نه و زانیاریه د بهروخت دا گوهدار یان خوینه ر دزانیته. ب شیوه یه کی ناشکرا گرمایین پيشه کی، چالاکیا ناخفتنی نینن ، لی پیوهندی پی هیه .(ویکتوریا فرامکین و رابرت رادمن : ۲۰۰۱ : ۳۹۴) ، ژ بهر کو پیتقیه ژلایی گوهداری قه بهیته زانین “ کهواته راستیا وی ژلایی گوهداری قه دهیته په سهند یان رت کرن. (یدریان اکماجیان و دیگران : ۲۰۰۳ : ۳۹۵)

ژبو شروقه کرنا چه وانیا دهر برینا گرمایین پيشه کی پیتقیه ناماژهی ب قی چهندی بدین کو دگرمایین پيشه کی دا ژماره کا بهر فره ژ په یف و دهسته واژهیان بکار دهیت کو دبیته نه گهری په یوهندی وان دگهل دهسته واژه و پیکهاتین زمانی و نه قه ژی ل وی ده می دی و اتا خوه هه بیت ده می کو ناخفتنکه ر وان د گوتن و ناخفتنا خوه دا بکار دینیت.

جورین گرمایین پيشه کی :

گرماینا پيشه کی یا هیهی :

بشیوه یه کی گشتی نه ق جوره گرماینه په یوهندی ب هه بوونا تشته کی هیه، واته باسی تشته کی یان خودانی تشته کی دکهت کو یی هیه یی و ناسیاره و بهروخت ژلایی ناخفتنکه ر و گوهداری قه یی ناسیار و دیاره و دهیته باس کرن. (جورج یول : ۲۰۰۴ : ۴۳)، وهک :

- . کچا جیرانی مه.....
- . نه و خانیی هه
- . برایی نازداری
- . سه روکی فرانسا ...

گرماینا پيشه کی یا راستی :

نه ق جوره گرماینه ژ نه نجامی زانینا راستیه کی دهیته دیار کرن و د قی جوره گرماینی دا ناخفتنکه ر و هسا گرماینا خوه دبیتیت کو بهروخت ناگه ژ راستی و دروستیا وان زانیاریان هیه ، هژماره کا فرمانان وهک : (تیگه هشتن ، زانین ، داخازا لی بورین کرن

بنه مایین هه نکاریی

رووگه ه

وه رزیسه، پوهنی دده نه قه کوبین و وهر کیزین مروه لاهتی و زانستی

ژماره 1 هافینا ۲۰۱۱

و هندهك دهسته واژان دگهل كارى (بوون) وهك: هاژى بوون ، عه جيّب بوون، كهيف خوش بوون و.... هتد، قى جورى گرمانى پيڭ دئينن. (جورج يول : ۲۰۰۴ : ۴۳)، وهك :

- من هاژى نينه وى خيزان ههيه. (نهو بى خيزانداره)
- كهيف خوشم كو خلاس بوو . (خلاس بوو)
- داخازا لى بورينى دكهين كو مه گوتى. (مه گوته وى)
- من نهزانى نهو بى نهساخه. (نهو بى نهساخه)
- عه جيّب نينه نهو زى چوو. (نهو زى چوويه)

گرمانا پيشهكى يا نهراستى:

د قى جورى گرمانى دا نهراست و دروست بوونا بابتهى يان وى تشتى دهيتته باسكرن بى ديار و ناشكرايه . د قان نمونين ژيرى دا فرمانين (خهون ديتن، خهيال كرن، نيشان دان و.... هتد) دگهل قى گرمانهى دا بكار دهين و نهو تشتى پشتى وان فرمانان دهيت چ راستى بو نينه. (جورج يول : ۲۰۰۴ : ۴۵)، وهك:

- من د خهونى دا دديت كو نهزى زهنگين بويم . (زهنگين نينه)
- مه خهيال دكر كو د بههشتى دا دژين . (د بههشتى د نهبوون)
- وى وهسا نيشا ددا كو بى نهساخه. (نهو بى نهساخ نهبوو)

گرمانا پيشهكى يا فهرهنگى (ليكسىمى) :

د قى جورى گرمانى دا زاركنا وى پهيقى يان دهسته واژى لسهر بناغى واتايا گوتى و نه گوتى دهيتته دانان و دهمى كو ناخفتنكه دهسته واژه كا تايهته بكار دئينيت وهسا دهيتته هزر كرن كو هندهك واتا بين دى بين نه گوتى بين ماى بو نمونه ههر جارا كو شم دببزين (شيا وى كارى نه نجام بدهت) واتا يا وى نهوه كو نهو كهس د كارى خوه دا بى سهركهفتى بوويه و نهو تشتى نههاتيه گوتن نهوه كو وى كهسى ژبو سهركهفتنا خوه زهجمهت يا برى. ته ماشهى قان نمونان بكهن .

- وى جگاره هيلان . (وى جگاره دكيشان)
 - وان دهست ب گازنداكر . (وان بهرى نوكه گازنده نه دكرن)
 - هوين جاره كا دى درهنگ هاتن. (نهو ههرجار درهنگ دهين)
- (جورج يول : ۲۰۰۴ : ۴۴)

بنه ماين ههنگارى
رووگه

هورزه، پونهى ددهنه له كوچين و هركيرالين مرقابهنى و زانستى

ژماره 1 هافينا ۲۰۱۱

گريمانا پيشه‌كي يا پيڪهاتهي:

د قى جوري گريمانى دا شرزقه كرنا پيڪهاتين رستى لسهر بناغى وي چهندى دهيتته كرن كو نهو پيڪهاته د چارچوقه‌يه كا ناسيار و ريكو يڪ راستى و دروستيا پشكهك ژ پيڪهاتا خواه بهروهخت ب مسوگهري دزانيت.

رهنگه دروست بيت بيژين كو نهو كهسين قان جوره پيڪهاتان بكاردينين دبهروهخت وان زانياريان كو مهبهست پى هه راست و دروست دزانن و بقى شيوهى گوهدار وان وهك بابته‌كي دروست په‌سهند دكهت ، بو نمونه نهو زانياريين كو پشتى په‌يغين پرسيارى وهك (كهنگى، كيقه) دهيتت مهبهستا سه‌ره‌كى يا ناخفتنكه‌رينه .

- نهو كهنگى چوو سه‌فه‌رى ؟ (نهو چوو)

- ته ل كيقه پايسيكل كريبه ؟ (ته پايسيكل كريبه)

(جورج يول : ۲۰۰۴ : ۴۵)

كهواته د قى جوره گريمانه‌ى دا گوهدار وهسا دهيتته‌پالدان كو نه‌بتنى گريمانا پرسياركرى يا دروسته بهلكو هه‌مى نهو زانياريين تيډا هاتينه گوتن ژى د دروستن.

گريمانا پيشه‌كي يا به‌روفازى دورهيلى:

نهو جوره گريمانه ب قى شيوهى دهيتت كو گريمانين وي نه‌بتنى دروست نينن بهلكو پيچه‌وانه‌ى دورهيلى ژى نه (جورج يول : ۲۰۰۴ : ۴۶) ، وهك :
نه‌گه‌ر تو هه‌قالى من باى دا هاريكاريا من كهى . (تو هه‌قالى من نينى)
نه‌گه‌ر نه‌ز نه‌ساخ نه‌بام ، دا چمه مالا وان . (نه‌زى نه‌ساخم)
نهو گريمانه قى چهندى دياردكهت كو نهو زانياريين ب شيوى مه‌رجى هاتينه گوتن ، چ راستى بو نينه .

ژ بو نقيسينا قى بابته‌تى مفا ژ قان سه‌چاوپين ژيڙى هاتيه وه‌رگرتن:

۱. ديويډ كريستال ، فرهنگ توصيفى وا شناسى ، ترجمه محمد فائج و خليل ميرزايى ، چاپ اول ، انتشارات نگاه ، تهران ، ۱۳۸۲ (۲۰۰۳).

۲. جورج يول ، کاربرد شناسى زبان ، ترجمه محمد عمو زاده مهديرجى و منوچهر توانگر ، چاپ اول ، انتشارات سمت ، تهران ، ۱۳۸۳ (۲۰۰۴).

بنه‌مايين هه‌نكارى

روگه‌ه

وه‌ريسه ، پوهنځى ددنه‌فه‌كوبين و وه‌رگيرتيرين مروفاه‌تى و زانستى

ژماره ۱ هاشينا ۲۰۱۱

۳. جورج یول ، بررسی زبان ، ترجمه محمود نور محمدی ، چاپ سوم ، نشر رهنما ، تهران ، ۱۳۸۰ (۲۰۰۱).

۴. گرورد هادسن ، مباحث چروری و بنیادین در زبانشناسی مقدماتی ، ترجمه علی بهرامی ، چاپ اول ، نشر رهنما ، تهران ، ۱۳۸۳ (۲۰۰۴).

۵. دریان اکماجیان و دیگران ، زبانشناسی ، تالیف علی بهرامی ، نشر رهنما ، تهران ، ۱۳۸۲ (۲۰۰۳).

دیوانین هوزانا و نه و ژیدهرین کو نمونه ژئی هاتینه و هرگرتن :
نه حمه دیّ خانی ، مهم وزین ، فهژاندنا پهرویز جهانی ، انتشارات صلاح الدین ایوبی ، چاپا نیکی ، ارومیه ، ۱۳۶۷.

دیوانی مه لای جزیری ، هه ژار شهرحی لی کر دووه ، چاپ اول ، انتشارات سروش ، تهران ، ۱۳۶۱.

سه مان کو قلی ، جیهانا گوها! ، چاپخانا هاوار ، دهوک ، ۱۹۹۶.

۵. نزار نورمانی ، موریزم ، چاپا نیکی ، چاپخانا زانا ، دهوک ، ۲۰۰۵.

بینه مایین هه نکاری
رووکه

وهزیه ، پونهی ددنه له کوبین
و وهز کیراین مرقابهتی و زانستی

ژماره ۱ هه قینا ۲۰۱۱